

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3232>

TURKISH WORKS WRITTEN ABOUT SYNTAX

NAHİV KONUSUNDA YAZILAN TÜRKÇE ESERLER¹

Hacer ATLIHAN²

Abstract

Arabic is one of the rich languages in terms of words and style. Although the Arabs did not have certain written rules in the pre-Islamic period, they spoke without any deterioration in the language, adhering to the grammar rules. However, with the fact that non-Arabs became Muslims in the Islamic period and this language became widespread as the language of religion and science in the conquered regions, language errors called “lahn” began to occur in the language. In the face of this danger, it has become a necessity to determine the grammar rules of Arabic. Language studies, which started from the first century of Hijri, firstly continued with the creation of the rules and, accordingly, the works that written on this subject. Works that provide a better understanding of the rules in each period have been copyrighted and important studies have carried out in this field. In our country, in order to meet the needs of people who are studying in the field of Arabic or working in this field especially, copyrighted works have also been put forward in addition to translated works. In this study, brief information about the history of syntax will be given and information about the content of the reached Turkish works will be presented.

Keywords: Syntax, Lahn, Arabic, Grammar, Language.

Özet

Arapça kelime ve üslup açısından zengin dillerdendir. İslam öncesi dönemde Arapların belli yazılı kuralları olmamasına rağmen dilde bozulma olmadan gramer kurallarına bağlı kalarak konuşmuşlardır. Ancak İslami dönemde Arap olmayanların Müslüman oluşu ve bu dilin fethedilen bölgelerde din ve ilim dili olarak yaygınlaşmasıyla beraber dilde “lahn” diye adlandırılan dil hatalarına rastlanmaya başlanmıştır. Bu tehlike karşısında artık Arapçanın gramer kurallarının tespit edilmesi bir ihtiyaç haline gelmiştir. Hicri birinci asırdan itibaren başlayan dil çalışmaları öncelikle kurallarının oluşturulması ve buna bağlı olarak bu konuda kaleme alınan eserler ile devam etmiştir. Her dönemde kuralların daha iyi anlaşılmasını sağlayan eserler telif edilerek bu alanda önemli çalışmalar yapılmıştır. Ülkemizde de Arapça alanında eğitim gören veya bu alanda özel olarak çalışma yapan kişilerin ihtiyacını gidermek amacıyla tercüme eserler dışında telif eserler de ortaya koyulmuştur. Bu çalışmada nahvin tarihi

¹ Bu çalışma, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalında verilen seminerin gözden geçirilerek değiştirilmiş şeklidir.

² MEB, Öğretmen, Adıyaman Ün. Arap Dili ve Belagati Bilim Dalında Yüksek Lisans Öğrencisi.
Orcid: 0000-0003-4733-3702 e-mail: xasaa.h@gmail.com

hakkında kısaca bilgi verilip ulaşılan Türkçe eserlerin içeriği hakkında bilgiler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nahiv, Lahn, Arapça, Gramer, Dil.

GİRİŞ

Dil, insanların, duygularını ve düşüncelerini bildirmek için kullandıkları ve birbirleriyle iletişim kurmasına yarayan en önemli iletişim aracıdır (Yolcu, 2002a; Yolcu 2002b). Bu sebeple toplumlar dillerine önem vermiş ve onu her türlü bozulmadan korumak için belli kurallar oluşturmuşlardır. Diğer toplumlar gibi Araplar da kendi dillerinin kullanımında meydana gelebilecek gramer hatalarından korumak için bazı kaideler oluşturmuşlardır.

Bu kaide çalışmaları gelişerek devam etmiş ve bu alanda dilbilimciler tarafından çok zengin eserler telif edilmiştir. Farklı dillerde Arapça gramerini kaleme alan çalışmalardan biri de Türkçe yazılan nahiv kitaplarıdır. Ana dili Arapça olmayan ve bu konuda çalışma yapan kişilerin faydalandığı bu eserler ele alınmaya çalışılacaktır.

Çalışmada nahvin tarihi hakkında kısaca bilgi verip nahiv konusunda yazılan Türkçe eserlerden ulaşılabildiklerimizin basım yeri ve tarihi, yayınevi, sayfa sayısı ve eserin içeriği hakkında bilgi vermeye çalışılacaktır.

NAHİV İLMİ VE DOĞUŞU

“Yönelmek, izini takip etmek” anlamına gelen nahv kelimesi isim olarak “yön, taraf, yol” anlamına gelmektedir (Durmuş, 2006). Terim olarak ise; lafzın cümle içindeki durumunu ve bu duruma göre i’râbını inceleyen bilim dalıdır (Çörtü, 2011).

Sami dil ailesinden olan Arapça, cahiliye döneminin sonlarına doğru büyük bir ilerleme kaydetmiştir. Bu ilerlemeyle beraber farklı kabilelerin konuştuğu lehçeler gelişmeye başladı. Bu lehçelerden şairlerin şiirlerinde kullandığı, hatiplerin konuşma yaptıkları edebi lehçe doğdu. Araplar, kendi yurtlarında ticari yolculuklar yapıp birçok panayırlar kurarlardı. Bu panayırların en meşhuru Mekke ile Taif arasında kurulan Ukaz panayıridir. Ukaz panayırından sonra Mecenne ve Zulmeczaz panayırı kurulurdu. Bu panayırlar ticari alışverişin ötesinde edebi değerleri ihtiva eden bir yerdi. Arapça, bu panayırlarda beslenmiş ve gelişmeye başlamıştır (Gündüzöz, 1997).

Farklı lehçelere rağmen şiirlerde genellikle Kureyş lehçesi kullanılmıştır. En fasih kabul edilen lehçedir. İslam’la beraber gerçekleşen fetihler sonucu Araplar; İranlılar, Bizanslılar ve Habeşlilerle karışmışlardır. Bu fetihlerle beraber pek çok insan İslam’la tanışıp, İslam’a girdi ve Arapçayı öğrenmeye başladı. Arap olmayanlarla Arap olanların teması sonucu pek çok Arap’ın dili bozulmaya başlamıştı. Bundan dolayı konuşma dilinde nahive muhalif hatalı konuşma anlamına gelen “lahın” yayılmaya başladı (Gündüzöz, 1997).

Bu konuda Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer’in uyarıları olduğu bildirilmektedir. İbn Cinni (ö.392/1001) Hz. Ömer’e valisi Musa el-Eş’ari’den (ö.42/662-63) içinde lahn olan bir mektup geldiği ve Hz. Ömer’in bu konuda uyarıda bulunduğunu rivayet etmektedir. Artık lahn Kur’an kıraatine kadar sirayet etmiştir ve çalışmaların başlanması da kaçınılmaz olmuştur. Lahn hicri birinci asırda ileri bir seviyeye ulaşınca Hz. Ali (ö.40/661) Ebu’l-Esved ed-Düeli’nin eliyle nahiv çalışmalarına başlamıştır. Hz. Ali’nin yönlendirmesine rağmen nahiv ilminin kurucusu olarak Ebu’l-Esved ed-Düeli kabul edilmiştir (Gündüzöz, 1997; Tokay, 2020; Khaznawi ve Çiçek, 2022).

Arap filolojisinin ortaya çıkışı ve buna bağlı olarak gramer ve lügat çalışmaları, hicri birinci asrın başlarında önce Basra’da daha sonra Küfe, Bağdat, Endülüs, Mısır ve Şam’da devam etmiştir. Türklerin IX. yüzyılda İslamiyet’i kabul etmeleriyle beraber İslâmi ilimler yanında dil eğitim ve öğretimi de başlamıştır.

Son dönemde İmam-Hatip okulları, Yüksek İslam Enstitüleri, İlahiyat Fakülteleri ve Edebiyat fakültelerinin Arap dili ve edebiyatı bölümlerinde ders kitabı ihtiyacını karşılamak üzere klasik eserlerin yeniden yayımlanması, tercümesi, ayrıca yeniden telif

şeklinde bazı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Telif eser yazarlar arasında Ahmet Ateş-Tahsin Yazıcı- Nihad M. Çetin, Bekir Topaloğlu- Hayreddin Karaman, Hüseyin Atay-İbrahim Atay- Yakup İskender, M. Meral Çörtü ile Hulûsi Kılıç yer almaktadır (Demirayak, 2016).

NAHİV KONUSUNDA YAZILAN TÜRKÇE ESERLER

Metinli Arapça Dilbilgisi (1 ve 2. Kitap)

Yazarlar: Ali HASTAOĞLU- Halil KARLIK- Ali KOÇER

Basım Yeri: Ankara

Basım Tarihi: 1970

Yayınevi: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası

Sayfa Sayısı: 110

Eser, İmam Hatip Okulları Arapça müfredat programına göre hazırlanmıştır. Öğrenci seviyesi gözetilerek ileride görecekları bazı konularda kısaltmalar yapılmıştır. Eser iki kitabın birleşiminden oluştuğu için konular birinci ve ikinci sınıf başlıklarına ayrılmıştır. Birinci sınıf başlığında beş bölüm, ikinci sınıf başlığında ise yine beş bölüm şeklinde konular ayrılmıştır. Eserde bütün konuların sonunda konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayan sorulara yer verilmiştir. Ayrıca birçok konuya okuma parçaları da eklenmiştir. Kitap sade bir dille yazılmış örnekler de bu çerçevede verilmiştir. Aynı zamanda her iki kitabın aynı kitap içerisinde olması okuyucuya kolaylık sağlamıştır (Hastaoğlu, Karlık & Koçer, 1970).

Açıklamalı ve Alıştırırmalı Arapça Grameri “Nahiv”

Yazarı: İsmail EZHERLİ

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: 1978

Yayınevi: Hikmet Yayınları

Sayfa Sayısı: 370

Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Eski Başkanı, İlahiyat Fakültesi Eski Arapça Okutmanı tarafından kaleme alınan bu eser o dönemde Millî Eğitim Bakanlığı tarafından İmam Hatip Liselerine tavsiye edilmiştir. Ayrıca Arap âleminin birçok millî eğitim bakanlıklarınca bütün liselerde ders kitabı olarak okutulmuştur.

Eser İmam Hatip Okulu öğrencilerinin Arapça derslerinde aynı seviyede yetişmelerini sağlamak amacıyla “*en-Nahvul Vadih*” adlı eserdeki kaideler tercümelere ile birlikte aynen alınmıştır.

Eser üç kitap halinde hazırlanmıştır. Her kitap okuldaki bir kademeye göre düzenlenmiştir.

Eserde her konunun başında konuya ait örnekler verilip bunlar üzerinde inceleme yapılmıştır. Ardından konunun kaidesi hem Arapça hem de Türkçe olarak verilmiştir. Sonrasında verilen alıştırmalarla okuyucunun sorulara kendisinin cevap vermesi sağlanarak konu daha anlaşılır hale getirilmiştir (Ezherli, 1978).

Metin ve Alıştırmalarla Uygulamalı Arapça Dil Bilgisi

Yazarı: Prof. Dr. İbrahim SARMIŞ

Basım Yeri: Konya

Basım Tarihi: 2008

Yayınevi: Esra Yayınları

Sayfa Sayısı: 787

Yazar, dil öğretiminde klasik metot olarak takip edilen okuma-anlamaya dayanan

metottan ziyade sırasıyla konuşma, okuma, anlama ve yazmanın birlikte gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak bu kitapta da bolca alıştırmalara yer verilmekle beraber okuma-anlama metoduna göre hazırlanmıştır.

Eser beş bölümden oluşmaktadır ve her konu hakkında geniş açıklama yapıp örnekler verilmiştir. Daha sonra alıştırmalar kısmında konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacak etkinlikler yer almaktadır. Boşluk doldurma, Arapçadan Türkçeye çeviri metinleri, Türkçeden Arapçaya çeviri örnekleri gibi. Konunun sonunda metinlerde geçen yabancı kelimeler isim ve fiil şeklinde ayrılarak verilmiştir (Sarmış, 2008).

Temrinli ve İ'râblı Arapça

Yazarı: Hanbelizade Muhammed ŞAKİR

Açıklama ve Notlarla Sadeleştiren: Prof. Dr. Hüseyin ELMALI

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: 2010

Yayınevi: Anadolu Yayınları

Eserin içeriğine ulaşamadı.

Arapça Dilbilgisi Nahiv

Yazarı: Mustafa Meral ÇÖRTÜ

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: 2011

Yayınevi: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları

Sayfa Sayısı: 453

Eser, Arapça dilbilgisini oluşturan Sarf, Nahiv, Edatlar, Arapça Türkçe Lügat, Arapçada Cümle Kuruluşu ve Tercüme Tekniklerini içine alan bir seri çalışmanın üçüncü kitabı olarak ele alınmıştır. Elli dokuz bölümden oluşmaktadır.

Eser, Arapça öğretimindeki seviyeler göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Öncelikle temel kaideler basit şekilde anlatılmış, daha sonra detaylara geçilmiştir. Konular, Türkçe ve yabancı dillerle karşılaştırılmıştır. Ayrıca her konunun sonunda o konuya ait kelime, tertip ve cümlelerin Arapça olarak i'râbı yapılmıştır (Çörtü, 2011; Çiçek, 2016).

Arapça Dilbilgisi Nahiv

Yazarı: Kadir ERBİL

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: 2012

Yayınevi: Ravza Yayınları

Sayfa Sayısı: 424

Eserde her konu başlı başına ele alınarak yazılmıştır. Dilin tanımı yapıldıktan sonra isim, fiil, harf hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Ardından konular daha detaylı olarak ele alınmıştır. Eserde nahve ait konular eksiksiz ve öz olarak açıklanarak örnekler verilip bu örneklerin tahlili Arapça olarak yapılmıştır. Gerekli görülen yerlerde şablonlar halinde konu görsel bir şekilde sunulmuştur (Erbil, 2012).

Arapça Dil Bilgisi Nahiv İlmî**Yazarı:** Yard. Doç. Dr. Ahmet ASLAN**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Tarihi:** 2012**Yayınevi:** Cantaş Yayınları**Sayfa Sayısı:** 598

Yazar, Arapça öğretiminin Türkiye’de güçlü bir geçmişi olmasına rağmen pratik hayata yansımalarının olmadığı, teorik bilgileri vermektense ileri gidemediğini düşünmektedir. Bunun nedenlerinden birinin Türkiye’nin bir buçuk asırdan beri Batı medeniyetinin kültür ve siyasi muhitine girme çabaları, diğer taraftan ilim ve kültür dili olarak başta İngilizce olmak üzere Batı dillerinin dünyada baskın hale gelmesi, Türkiye’deki Arapça öğretiminin olumsuz yönde etkilemesidir. Buna rağmen gerek dini gerekse kültürel sebeplerden dolayı Arapça öğretimi teorik de olsa Türkiye’de varlığını bugüne kadar devam ettirebilmiştir. Türkiye’de Arapça öğretimi genellikle yazılı metinleri okumaya yönelik bir öğretim metodu olduğundan dolayı Arapça dil bilgisi öğretiminin ehemmiyeti daha da artmıştır.

Kitabın başında nahiv ilminin tarifi, tarihçesi ve Arap dilindeki önemini anlatan kısa bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümden sonra giriş kısmında dilin temeli olan cümle tarif edilerek ve cümleyi oluşturan kelimeler çeşitlerine göre tasnif edilip izahları kısaca verilmiştir. Eser yirmi bir bölümden oluşmaktadır.

Müellif her konuyu açıkladıktan sonra daha iyi anlaşılması için örnekler vermiştir. Daha sonra örnek cümleler vererek her kelimenin i’rabını tek tek yapmıştır. İ’rab cümleleri Türkçe yapılarak her düzeydeki öğrencinin daha kolay anlaması sağlanmıştır (Aslan, 2012).

Arapçanın Temel Kuralları Nahiv**Yazarı:** Prof. Dr. Tacettin UZUN**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Tarihi:** 2013**Yayınevi:** Kitap Dünyası Yayınları**Sayfa Sayısı:** 271

Eser her konunun bir başlık olarak ele alındığı 89 konudan oluşmaktadır. Eserde her konu açıklanıp örneklerle daha anlaşılır hale getirilmiştir. Konu sonlarında okuyucunun cevaplaması gereken alıştırmalar verilmiştir. Gerek görülen yerlerde tablolara başvurulmuştur. İrabı yapılan cümleler Türkçe olarak verilmiştir (Uzun, 2013).

Arapçanın Temel Gramer Kuralları (Çözümlü – Alıştırmalı) Nahiv**Yazarı:** Yrd. Doç. Dr. Rifat Resul SEVİNÇ**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Tarihi:** 2013**Yayınevi:** Ensar Neşriyat**Sayfa Sayısı:** 643

Eser, giriş ve bir ek dışında dokuz bölümden oluşmaktadır. Eserde konular çözümlü örneklerle, çizim ve tablolarla açıklanmış, kenarlık içine alınmış tamamlayıcı bilgilerle zenginleştirilmiş ve konuyu daha iyi anlamayı sağlamak için konuyla ilgili alıştırmalara yer verilmiştir (Sevinç, 2013; Çiçek, 2015).

Tedrici Arapça Dilbilgisi Nahiv-1**Yazarı:** Dr. Aytaç Aydın**Basım Yeri:** Konya**Basım Tarihi:** 2014**Yayınevi:** Burç Yayınları

Eserin içeriğine ulaşamadı.

Kolay Nahiv Öğretimi**Yazarı:** Dr. Tahsin DELİÇAY**Basım Yeri:** Adana**Basım Tarihi:** 2015**Yayınevi:** Erva Yayıncılık**Sayfa Sayısı:** 222

Eser, İlahiyat Fakültelerinde okutulan Suudi Arabistan merkezli القواعد العربية الميسرة , القراءة , القواعد العربية الميسرة ve العربية للحياة serisinin *el-Kavâidu'l- Arabiyyetu'l- Muyessera I-II-III* kitaplarındaki kurallar bölümünün, farklı kaynaklardan yararlanarak genişletilmiş halidir. Üç kitap halinde bulunan kitaplardaki her konu bir başlık altında birleştirilip lüzumlu konuların da ilave edilmesiyle daha derli toplu bir kitap haline getirilmiştir. Eser üç bölümden oluşmaktadır.

Eserde konular açıklanıp örnekler verilmiştir. Gerekli görülen yerlerde şablonlar verilerek okuyucunun görsel olarak daha iyi anlaması sağlanmıştır (Deliçay, 2015).

Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Nahiv**Yazarı:** Doç. Dr. Cüneyt EREN**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Tarihi:** 2016**Yayınevi:** Rağbet Yayınları**Sayfa Sayısı:** 144

Müellif bu eseri İmam Muhammed Bin Suud İslam Üniversitesi Arap Dili Enstitüsü tarafından hazırlanan *Silsiletu Ta'limi'l- Lügati'l- Arabiyye* adlı serinin Nahiv kısmındaki konular çerçevesinde ele almıştır.

Eser, İlahiyat fakülteleri hazırlık sınıfı öğrencilerine yönelik hazırlanmasından dolayı konu dizilişleri ona göre tertip edilmiştir. Çalışma, konu tasnifine uygun olarak dört ayrı bölüme "kitap" başlığı şeklinde yazılmıştır.

Müellif, Arapça gramer terimlerinin Türkçe karşılıklarını vererek okuyucunun daha iyi anlamasını sağlamıştır. Ayrıca çalışmanın sonuna önemli gördüğü bazı kelime ve terimler için indeks konulmuştur (Eren, 2016).

Arapça Gramer ve İ'rab Teknikleri**Yazarı:** Prof. Dr. Hüseyin TURAL**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Tarihi:** 2017**Yayınevi:** M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları**Sayfa Sayısı:** 789

Eser bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Eserin giriş bölümünde konular kısaca ele alınıp örneklere yer verilmiştir. Birinci bölümde ise harf, isim ve fiiller tek tek ele alınıp Arapça i'rab uygulamaları yapılmıştır. Asıl bölümü oluşturan ikinci bölümde ise konular ayrıntılı olarak her biri bir başlık altında anlatılıp örnekler verilmiş ve birinci bölümde olduğu gibi Arapça i'rablarına yer verilerek okuyucunun konuyu daha iyi anlamasına gayret gösterilmiştir. Ayrıca konular ele alınırken metinlerin hepsi harekelenerek okuyucunun rahatça okuyabilmelerine imkân sunulmuştur (Tural, 2017).

Alıştırmalarla Nahiv Arapça Dil Bilgisi**Yazarı:** Prof. Dr. Edip Çağmar**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Tarihi:** 2017**Yayınevi:** Ensar Neşriyat**Sayfa Sayısı:** 440

Eser, nahiv hakkında genel bir bilgi verdikten sonra altı bölüm halinde konuların ele alındığı bir kitaptır. Nahiv kitaplarında sıralama genellikle merfûat, mansûbât, mecrûrât ve meczûmât şeklinde oluşturulmaktadır. Ancak müellif meczûmât ve mecrûrât konusunu önce ele alarak kısa olan konuları öğrenen öğrencilerin diğer konuları da daha kısa zamanda öğreneceğini düşünmektedir. Ayrıca müellif kitabın sonuna eklediği "Nahvin Olmazları" başlığı altında birbirinden ayrılmayan, asla bir araya gelmeyen ve nahivde olmazsa olmaz şeklindeki bazı kurallardan bahsetmektedir. Bu bilgi diğer Türkçe yazılmış gramer kitaplarında yer almamaktadır.

Müellif eserinde yer alan konuları açıkladıktan sonra mümkün olduğu kadar örnekleri Kur'an'dan vermiştir. Farklı kategorilerde verilen alıştırmalarla konunun daha iyi anlaşılması sağlanmıştır (Çağmar, 2017).

Arapça Nahiv (Sentaks) 1**Yazarlar:** Yrd. Doç. Dr. Hasan Selim KIROĞLU- Yrd. Doç. Dr. Doğan FIRINCI- Yrd. Doç. Dr. Abdulkadir TEKİN- Öğrt. Gör. Selim KARAÇAĞA- Ar. Gör. Tuncay AZAR- Ar. Gör. Muhammet KARAAĞAÇ**Basım Yeri:** Ankara**Basım Tarihi:** 2017**Yayınevi:** Gece Kitaplığı**Sayfa Sayısı:** 144

Eser, klasik ve modern dil öğretim yöntemlerini esas alıp yazılmıştır.

Eserde Arapçanın temel konuları ele alınıp her konu örneklerle zenginleştirilmiştir. Alıştırmalar şablon halinde verilerek görsellik de sağlanmıştır. Konunun sonunda kelime öbekleri verilerek okuyucunun kelime hazinesi zenginleştirilmeye çalışılmıştır (Kiroğlu, Fırinci, Tekin, Karaçağa, Azar & Karaağaç, 2017).

Arapça Nahiv (Sentaks) 2

Yazarlar: Prof. Dr. Musa YILDIZ- Dr. Öğrt. Üyesi Hasan Selim KIROĞLU Öğr. Gör. Selim KARAÇAĞA- Öğr. Gör. Kadir ZEYREK

Basım Yeri: Ankara

Basım Tarihi: 2018

Yayınevi: Gece Kitaplığı

Sayfa Sayısı: 121

Bu eser Arapça Nahiv (Sentaks)1 kitabının devamı olarak ele alınmıştır. Birinci kitapta olduğu gibi konular anlatılıp örneklerle zenginleştirilmiştir. Şematik yöntemle okuyucuya görsel ve öğretici bir sunum da sağlanmıştır (Yıldız, Kiroğlu, Karaçağa & Zeyrek, 2018)

Arapça Dilbilgisi Nahiv

Yazarı: Zeynep Meliha ATAY

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: 2018

Yayınevi: Kitap Kalbi Yayıncılık

Sayfa Sayısı: 413

Eser, medrese tedrisatında yüzyıllardır tercih edilen İmam Birgivi'nin *el-'Avâmilü'l- Cedit* ve *el-İzhâru'l- Esrâr* kitapları üzerine yapılmış bir çalışmadır. Avamil ve izhar olmak üzere iki ana başlıktan oluşmaktadır. Her başlık altında konular ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır (Atay, 2018).

Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi

Yazarlar: Doç. Dr. Hüseyin GÜNDAY – Doç. Dr. Şener ŞAHİN

Basım Yeri: İstanbul

Basım Tarihi: 2018

Yayınevi: Alfa Kitap

Sayfa Sayısı: 768

Müellif, her dili belirli bir düzeyde öğrenmenin üç asgari bileşeni olduğunu belirtmektedir. Bunlar; söz dağarcığı (vokabüleri /kelime hazinesi), kelimenin şekline ait bilgi (kelime bilgisi/morfoloji/sarf) ve kelimelerin cümle içerisindeki sıralanışına dair bilgidir (cümle bilgisi/sentaks/nahiv). Bunlardan nahvin bir cümleyi oluşturan ve o cümlenin öğeleri konumunda olan kelimelerin son harflerinde meydana gelen hareke veya tesniye ve cemi müzekker salimlerin sondan bir önceki harfinde meydana gelen harf değişikliğini görmemizi sağlayan, dolayısıyla da söz konusu cümleyi doğru olarak anlamamıza yardımcı olan bir bilim dalı olarak açıklamaktadır.

Eser “ders” başlığı şeklinde ele alınarak yetmiş yedi dersten oluşmaktadır.

Kitapta takip edilen yöntem aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

1. Gramer konusu, konunun başında çerçeve içerisinde anlaşılır bir dille özetlenip sade birer örnekle desteklenmiştir.
2. Her bir konuda, anlatılan konunun gramatikal çözümlemesine örnek olacak özel şablonlar verilmiştir.
3. Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacak 5000 civarında örnek cümle verilmiştir.
4. Kitapta yer alan tüm cümleler harekelenmiş ve hemen altlarına tercüme yapılarak

okuyucunun kendini ölçebilme imkânı verilmiştir.

5. Anlatılan gramer konusu ile ilgili öğrencinin mutlaka bilmesi gereken önemli ayrıntılar ve kimi özel durumlar “Önemli Not”, “Hatırlatma”, “Uyarı”, “Not” gibi uyarıcı başlıklarla verilmiştir.

6. Hemen hemen her konunun sonuna metin ve özellikle ilk 22 konuda bu metinlere ilaveten diyalog parçaları eklenerek öğrencilerin metin analizi ve mükâleme yönünden gelişmeleri sağlanmıştır.

7. Her konunun sonuna eklenen “Özlü Sözler” öğrenciyi sevebileceği bazı cümleleri ezberlemeye ve bu cümlelerin kuruluşunu öğrenmeye teşvik edecektir.

Kitap; kolay ve anlaşılır bir anlatım diline sahip olup İlahiyat Fakültesi öğrencileri dışında hem amatör dil meraklılarına hem de bir hoca yardımı olmadan öğrenmek zorunda kalan Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerine bir rehber niteliğindedir.

Kitabın başında bulunan “Alfabetik Konu Fihristi” ise aranılan konunun daha kolay bulunmasına yardımcı olmaktadır (Günday & Şahin, 2018).

Arapça Dilbilgisini En Kolay Öğreten Kitap (Nahiv)

Yazarlar: Dr. Öğr. Üyesi Yasin KAHYAOĞLU- Dr. Öğr. Üyesi Ahmed Zakaria TAWFİK- Öğr. Gör. Abdulhakim ÖNEL- Arş. Gör. Adem MİDİLLİ

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018

Yayınevi: Ensar Neşriyat

Sayfa Sayısı: 589

Müelliflerimiz Türkiye’de telif edilen Arapça eserlerin birçoğunun akademik düzeye daha yakın olup yeni öğrenenlere hitap etmediğini düşünmektedir. Bu eserlerde genellikle kurallar uzun cümlelerle anlatılmakta, birçok istisnai kurala yer verilmekte ve az örnek verilmektedir. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı “Öğretmen Kitap Modeli” adını verdikleri bir modelle öğrenciyi konuyu öğretmenden dinliyormuş gibi anlatmayı hedeflemektedirler.

Eserde her konu bir başlık olarak ele alınarak hazırlanmıştır.

Eserde cümleler tahlil edilirken tablolar kullanılmış, öğrenciyi bilgi daha düzenli ve daha derli-toplu bir şekilde sunularak karmaşık bir sayfa düzeniyle karşılaşmaktan kurtarılmıştır. Kurallar anlatılırken dikkat edilmesi gereken hususlar kırmızı renkle yazılmıştır. Her dersin sonuna bir özet eklenerek konunun önemli detayları bir sayfa içinde verilmiştir. Gerek test sorularıyla gerekse klasik alıştırma ile öğrencinin konuyu daha çok pekiştirmesi ve özümsemesi hedeflenmiştir. Ayrıca eserde yer alan deneme sorularıyla da konuların genel çerçevede pekiştirilip öğrencinin sınavlara yönelik pratik yapması hedeflenmiştir (Kahyaoğlu, Tawfik, Önel & Midilli, 2018).

SONUÇ

Nahiv konusunu ele alan Türkçe eserleri incelediğimiz bu çalışmada, nahvin tarihi ve gelişimine kısaca değinip ulaşabildiğimiz eserler hakkında bilgi vermeye çalışıldı.

Her kitabın basım tarihi ve yeri, sayfa sayısı ve muhtevası hakkında bilgi vermeye özen gösterildi. Bu eserlerin on yedisinin içeriğine ulaşıldı. İki kitabın ise sadece basım yeri ve tarihi hakkında bilgi verildi. Toplamda on dokuz eser incelenip çalışmada bu eserler hakkında bilgi vermeye gayret gösterildi.

Bu çalışma ile nahiv konusunda yapılan çalışmalarını tanıma fırsatı bulmanın yanında tarihi süreçte ihtiyaçlara göre konuların nasıl ele alındığına, her öğrencinin farklı öğrenme düzeyinden dolayı yazarların bunu dikkate alarak titiz bir çalışma ortaya koyduklarına şahit olundu. Her kademedeki öğrenci için nahiv konusunda eserin olduğunu görmüş olundu.

Bu çalışmanın nahiv konusunda araştırma yapacak kişilerin alan taramasında faydalanacakları bir çalışma olmasını umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan, A. (2012). *Arapça Dilbilgisi Nahiv İlmî*. İstanbul: Cantaş Yayınları.
- Atay, Z. M. (2018). *Arapça Dilbilgisi Nahiv*. İstanbul: Kitap Kalbi Yayıncılık.
- Çağmar, E. (2017). *Alıştırmalarla Nahiv Arapça Dil Bilgisi*, İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Çiçek, H. (2015). Zemaşeri'nin "Atwaqu'z-Zeheb" Adlı Eserinin Edebî Sanatlar Açısından Değerlendirilmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 43-66.
- Çiçek, H. (2016). Yûsuf Sıdkı Efendi'nin "Mehâsinu'l-Husâm" Adlı Şerhinin Metodolojik Özellikleri ve Analitik Kritiği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI(2), 211-234.
- Çörtü, M. M. (2011). *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, İstanbul: M.Ü.İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Deliçay, T. , (2015). *Kolay Nahiv Öğretimi*, Adana: Erva Yayıncılık.
- Demirayak, K., (2016). *Arap- İslam Edebiyatı Literatür Bilgisi*, İstanbul: Cantaş Yayınları.
- Durmuş, İ. (2006). *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Erbil, K. (2012). *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, İstanbul: Ravza Yayınları.
- Eren, C., (2016). *Kolaylaştırılmış Arapça Grameri Nahiv*, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Ezherli, İ. (1978). *Açıklamalı ve Alıştırmalı Arapça Grameri "Nahiv"*, İstanbul: Hikmet Yayınları.
- Günday, H. & Şahin, Ş. , (2018). *Arapça Dilbilgisi Nahiv Bilgisi*, İstanbul: Alfa Kitap.
- Gündüzöz, S., (1997). Nahiv ve Sarf İlimlerinin Doğuşu Üzerine. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 283-300.
- Hastaoğlu, A., Karlık, H. & Koçer, A. (1970). *Metinli Arapça Dilbilgisi*, Ankara: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Limited Şirketi Matbaası.
- Khaznawi, M. M. & Çiçek, H., (2022). Modern Çağda Arap Gramerinin Yenilenmesi ve Kolaylaştırılmasına Dair Yapılan Çalışmalar. *Adıyaman Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi İslami İlimler Araştırmaları Dergisi*, 11(11), 30-54.
- Kahyaoğlu, Y., Tawfik, A. Z., Önel, A. & Midilli, A. (2018). *Arapça Dil Bilgisini En Kolay Öğreten Kitap(Nahiv)*, İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kıroğlu, H. S., Fırıncı, D., Tekin, A., Karaçağa, S., Azar, T. & Karaağaç, M., (2017). *Arapça Nahiv 1*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Sarmış, İ. (2008). *Metin ve Alıştırmalarla Uygulamalı Arapça Dil Bilgisi*, Konya: Esra Yayınları.
- Sevinç, R. R. (2013). *Arapçanın Temel Gramer Kuralları Nahiv*, İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Tokay, A. (2020). *Nahvin Doğuşu*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Tural, H. , (2017). *Arapça Gramer ve İrab Teknikleri*, İstanbul: M. Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Uzun, T. (2013). *Arapçanın Temel Kuralları Nahiv*, İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları.
- Yıldız, M., Kıroğlu, H. S., Karaçağa, S. & Zeyrek, K. (2018). *Arapça Nahiv 2*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Yolcu, M. (2002). Yabancı Dil Öğrenimi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, II(3), 19-73.
- Yolcu, M. , (2002). Dil: İşlevi, Çeşitleri ve Anlamları Bağlamında Kavramsal Bir İnceleme. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, II(1), 67-96.